

APROXIMACIÓ ALS TRETS MELÒDICS DE LES INTERROGATIVES DE L'ESPANYOL PARLAT PER SUECS

Laura Martorell Morales

Dep. Didàctica de la Llengua i la Literatura, Universitat de Barcelona

lauramar@hotmail.com

Resum:

Presentem l'anàlisi d'un corpus de 60 enunciats interrogatius absoluts provinents de la parla espontània de 20 informants parlants nadius de suec i estudiants d'espanyol com a llengua estrangera amb nivell mínim B1. L'objectiu és descriure l'entonació de les interrogatives absolutes de l'espanyol parlat per suecs per determinar els patrons melòdics que utilitzen i si aquests es corresponen amb els interrogatius de l'espanyol peninsular, seguint la metodologia d'Anàlisi Melòdica de la Parla. Els resultats mostren que només un 28,33% dels enunciats s'adeqüen a patrons interrogatius, majoritàriament al patró típic de la pregunta, i que la resta corresponen a patrons suspesos (40%), declaratius (21,66%) o emfàtics (10%). Per tant, justifiquen l'interès de continuar la recerca, que preveu aprofundir en la caracterització dels trets melòdics de la interllengua per a la seva possible aplicació didàctica.

Paraules clau: Espanyol, Suec, Entonació, Interrogatives

Resumen:

Presentamos el análisis de un corpus de 60 enunciados interrogativos absolutos que provienen del habla espontánea de 20 informantes hablantes nativos de sueco y estudiantes de español como lengua extranjera con nivel mínimo B1. El objetivo es describir la entonación de las interrogativas absolutas del español hablado por suecos para determinar los patrones melódicos que utilizan y si éstos se corresponden con los interrogativos del español peninsular, siguiendo la metodología de Análisis Melódico del Habla. Los resultados muestran que sólo un 28,33% de los enunciados se adecuan a patrones interrogativos, mayoritariamente al patrón típico de la pregunta, y que el resto corresponden a patrones suspendidos (40%), declarativos (21,66%) o enfáticos (10%). Por tanto, justifican el interés de proseguir la investigación, que prevee profundizar en la caracterización de los rasgos melódicos de la interlengua para su posible aplicación didáctica.

Palabras clave: Español, Sueco, Entonación, Interrogativas

Abstract:

We analyse a corpus of 60 absolute interrogative utterances which come from the spontaneous talk of 20 informants, all of them native Swedish speakers who are learning Spanish as a foreign language with a minimum of level B1. Our purpose is to describe the intonation of the absolute interrogatives in the Spanish spoken by Swedish students for determining the melodic patterns they use and if these match the interrogatives in Peninsular Spanish, following the Melodic Analysis of Speech methodology. The results show that only 28,33% of the utterances match the interrogative patterns, mainly the typical pattern of the question, and the rest of them corresponds to suspended (40%), neutral (21,66%) or emphatic (10%) patterns. Therefore, the interest in continuing the research is justified, since it intends to provide more insight about the characterization of the prosodic features of the interlanguage for its possible teaching implementation.

Keywords: Spanish, Swedish, Intonation, Questions

1. INTRODUCCIÓ

L'interès per l'entonació de l'espanyol dels parlants nadius de suec es basa en la detecció d'errors i malentesos a l'aula causats per una entonació inadequada, en l'escàs o parcial tractament de l'entonació als manuals d'ensenyament d'espanyol a estrangers (Baditzné Pálvölgyi i Font-Rotchés, 2013) i en la manca d'un estudi objectiu que permeti elaborar propostes didàctiques adients, tenint en compte la importància de l'espanyol a Suècia, que ocupa el 7è lloc a la llista de països amb més estudiants d'espanyol.¹

Aquest treball segueix la línia del que proposen Cantero i Devís (2011) sobre la caracterització de la interllengua i s'afegeix als estudis de l'entonació de l'espanyol parlat per portuguesos (Fonseca, 2013), per italians (Devís, 2011) o per hongaresos (Baditzné Pálvölgyi, 2012).

Tot seguit es presenten els primers resultats, extrets de l'anàlisi de les interrogatives absolutes, un dels tipus d'enunciats on s'han detectat més problemes comunicatius.

2. OBJECTIUS

Els objectius d'aquesta primera aproximació a la recerca, centrada en l'estudi de les interrogatives absolutes, són els següents:

- Descriure l'entonació de les interrogatives absolutes de l'espanyol parlat per persones que tenen el suec com a L1.
- Determinar els patrons melòdics que utilitzen tot comparant-los amb els interrogatius de l'espanyol peninsular.

¹ Instituto Cervantes. El español: una lengua viva. Informe 2012.
http://cvc.cervantes.es/lengua/anuario/anuario_12/i_cervantes/p01.htm

3. METODOLOGIA

3.1. Corpus

Les dades provenen de la parla espontània i s'obtenen de diverses sessions enregistrades amb estudiants d'una escola sueca de Barcelona especialitzada en l'ensenyament d'espanyol a suecs. Els informants accepten o s'ofereixen voluntàriament a participar-hi sense conèixer-ne l'objecte d'estudi, durant les classes d'espanyol o fora de l'aula (converses espontànies, entrevistes i jocs). S'han extret i transcrit 60 enunciats-pregunta de 15 hores de gravació, representatius de totes les sessions i informants.

3.2. Informants

Els informants dels quals s'han obtingut les primeres dades per a l'anàlisi de les interrogatives absolutes són 20 estudiants d'entre 19 i 32 anys, parlants nadius de suec i d'espanyol com a LE amb nivell mínim B1, excloent els que presenten característiques de l'espanyol no peninsular. S'han elaborat fitxes de cada informant amb les dades rellevants per a la recerca.

3.3. Anàlisi de dades

Per a l'anàlisi de les dades s'utilitza la metodologia empírica i experimental basada en el model teòric i el protocol d'Anàlisi Melòdica de la Parla (Cantero, 2002; Cantero i Font-Rotchés, 2009; Cantero i Mateo, 2011). Un cop obtinguts els trets melòdics i els gràfics resultants dels enunciats, aquests s'han comparat amb els patrons entonatius de l'espanyol peninsular establerts per Cantero i Font-Rotchés (2007), i Font-Rotchés i Mateo (2011, 2013). Per a l'entonació interrogativa, corresponent al tonema 4 /+interrogatiu, -emfàtic, -suspès/, han identificat 5 patrons (v. Figura 1), 3 amb una inflexió final ascendent (II, III i XIII) i 2 amb una inflexió final circumflexa (IVa i IVb):

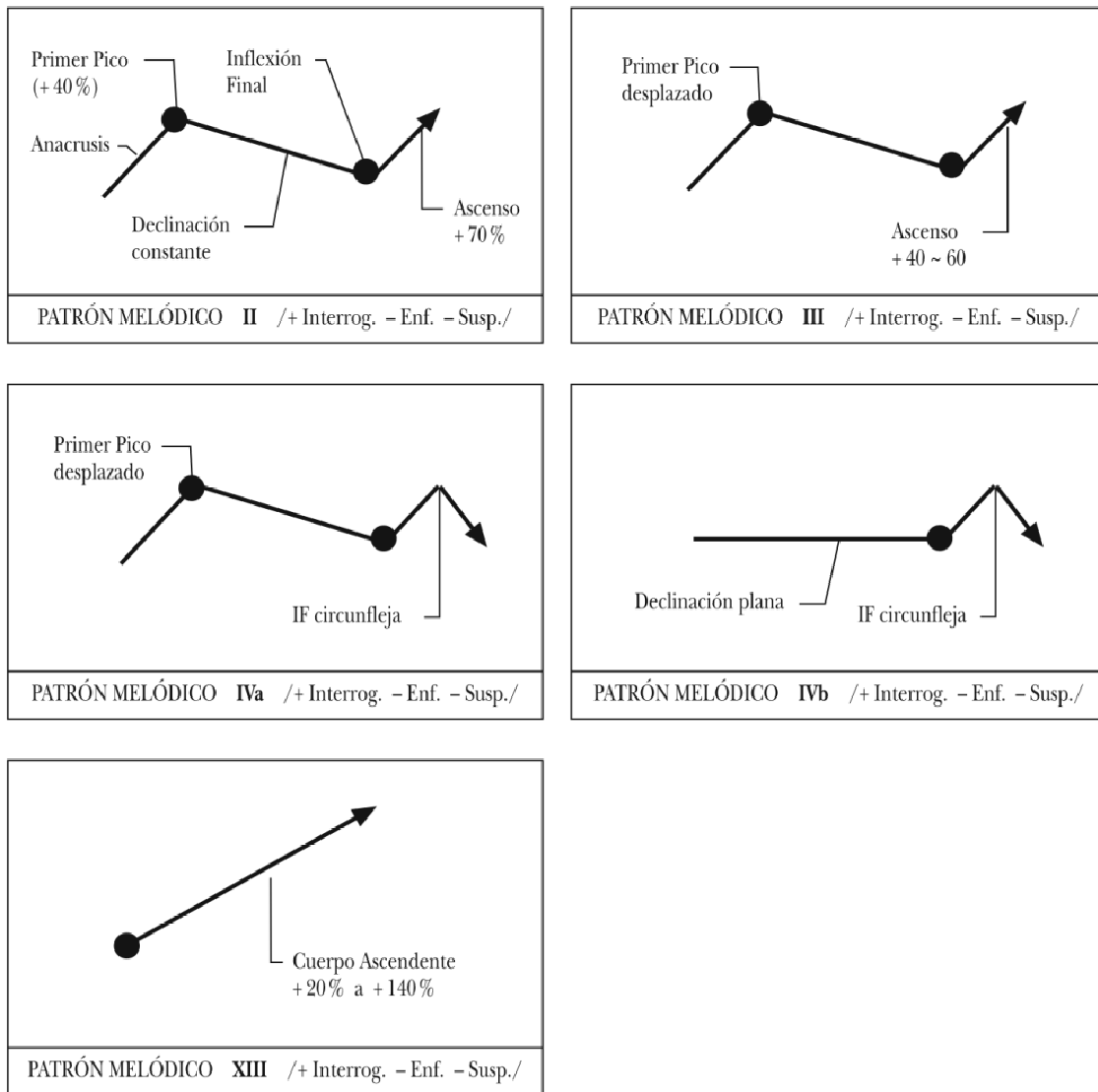

Figura 1. Patrons interrogatius de l'espanyol peninsular.

4. RESULTATS

Dels 60 enunciats-pregunta analitzats, tot comparant-los amb els patrons entonatius de l'espanyol peninsular, hem constatat el següent:

- 17 (28,33%) corresponen a l'entonació interrogativa.
- 24 (40%) a l'entonació suspesa.
- 13 (21,66%) a l'entonació neutra.
- 6 (10%) a l'entonació emfàtica.

Per tant, només 17 (28,33%) dels 60 enunciats presenten les melòdies pròpies de la pregunta, davant de 43 (71,66%) que no, com veiem a la Figura 2:

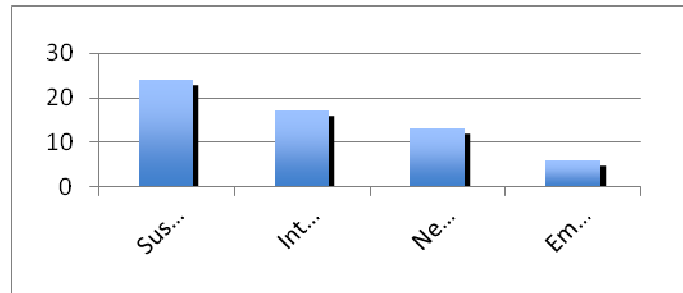

Figura 2. Classificació per patrons melòdics.

4.1. Patrons melòdics interrogatius

Dels 17 contorns /+interrogatius/ que produeixen, utilitzen majoritàriament el patró II (13 enunciats), que és el típic de l'entonació interrogativa dels suecs que aprenen espanyol, caracteritzat per una inflexió final ascendent de +70%. En veiem un exemple a la Figura 3, on l'anacrusi fins al primer pic, la primera vocal tònica, no arriba al 40% i el cos va en declinació suau i constant fins a la inflexió final, que supera el 70%:

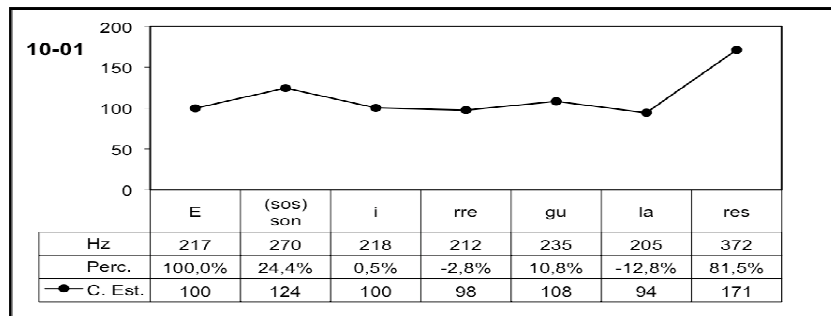

Figura 3. Exemple de patró interrogatiu II.

També han utilitzat el patró III (3 enunciats), caracteritzat per un ascens final menys pronunciat (+40-60%) compensat amb el desplaçament del primer pic a la següent vocal àtona. En veiem un exemple a la Figura 4, on el primer pic està desplaçat a la següent vocal àtona, amb un ascens del 41,5%, i la inflexió final presenta un ascens d'un 47,5%:

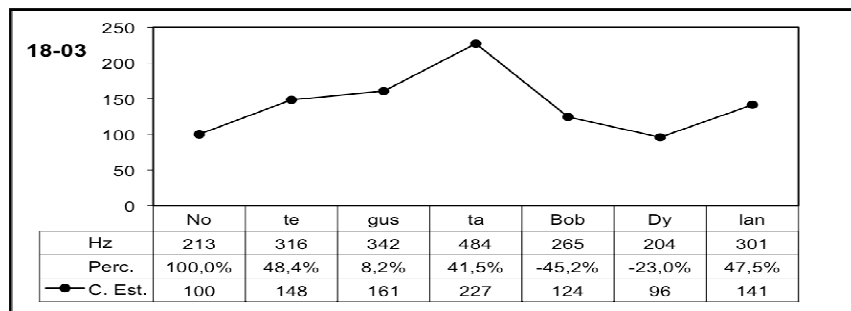

Figura 4. Exemple de patró interrogatiu III.

I en un cas el patró XIII, de cos progressivament ascendent (+20-140%), com veiem a la Figura 5:

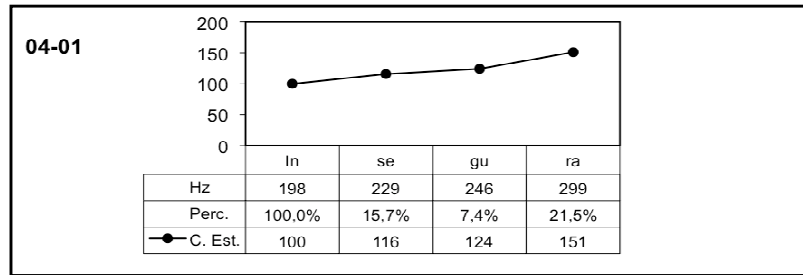

Figura 5. Exemple de patró interrogatiu XIII.

Però no han utilitzat en cap cas els patrons IVa i IVb, que es caracteritzen per una inflexió final circumflexa ascendent-descendent. Probablement perquè no presenten les característiques de la interrogativa típica i no són patrons propis del suec en la pregunta.

4.2. Patrons melòdics no interrogatius

Els informants han produït la majoria de preguntes amb contorns suspesos (24 enunciats), corresponents als patrons VIA i VIb, caracteritzats per una inflexió final lleument ascendent, de +15-70% (VIA) o +15-40% amb el primer pic desplaçat (VIb). Possiblement perquè no arriben a produir l'ascens final necessari que els convertiria en preguntes.

A la Figura 6 veiem un exemple de pregunta amb inflexió final no terminativa, amb un ascens del 22,8%, que provoca que es percebi com a inacabada:

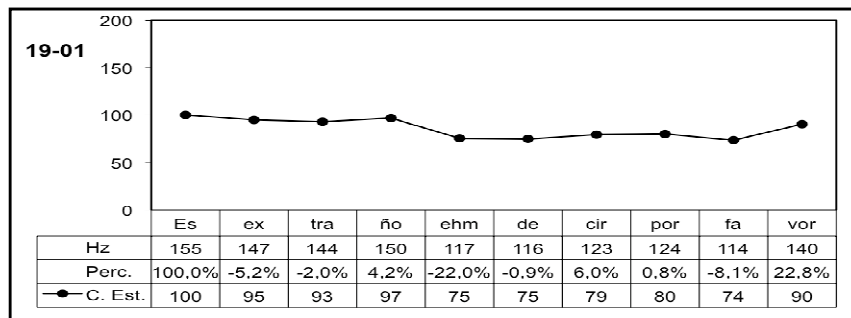

Figura 6. Exemple de pregunta amb inflexió final no terminativa.

També han produït 13 preguntes amb un contorn neutre que correspon a l'entonació declarativa, al patró melòdic I, que es caracteritza per una inflexió final descendent o ascendent fins a un 15%. Com hem dit, perquè sembla que els costa produir l'ascens final adequat i no són conscients del seu rendiment lingüístic. Només seria justificable com a entonació no marcada en un cas, on es tractava d'un joc d'endevinar (quan pel context se sap que s'estan fent preguntes i no cal marcar-ho).

A la Figura 7 veiem un exemple de pregunta amb entonació declarativa, amb un ascens del 6%, que es pot interpretar com un comentari o un dubte:

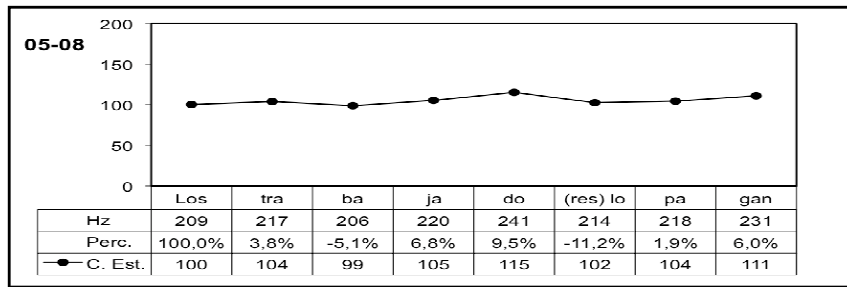

Figura 7. Exemple de pregunta amb entonació declarativa.

I finalment, han utilitzat contorns emfàtics, concretament els patrons VII i IX, en 6 casos. Probablement perquè hi ha aspectes expressius com la incredulitat o la sorpresa que dominen a la intenció de preguntar.

A la Figura 8 veiem un exemple de patró VII, en què l'èmfasi s'estableix mitjançant el desplaçament del primer pic a la següent vocal àtona i la inflexió final situada al mateix nivell, amb la declinació del cos resituada a l'alça perquè la inflexió final arribi al nivell del primer pic, i en aquest cas, fins i tot el superi.

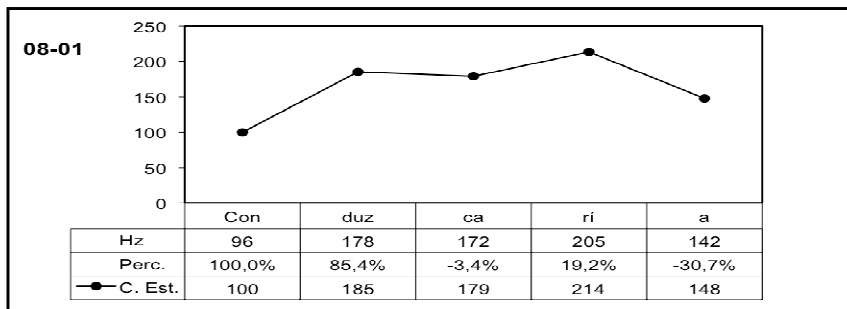

Figura 8. Exemple de pregunta amb èmfasi expressiu.

5. CONCLUSIONS

Com hem vist, els informants, que tenen un nivell mínim de B1, en la majoria de casos, no produeixen enunciats amb una melodia /+interrogativa/, la qual cosa els pot dificultar la comunicació amb els nadius en determinats contextos. Hem pogut constatar que els costa produir contorns amb l'ascens necessari per preguntar i que no coneixen les diferents maneres de fer-ho. Caldria, doncs, tenir-ho en compte en els manuals d'ensenyament d'espanyol com a llengua estrangera per facilitar als aprenents l'adquisició de l'entonació dels patrons interrogatius.

D'altra banda, valorem positivament la utilitat de continuar la recerca per obtenir més dades i contextos, continuar amb la descripció de l'entonació lingüística, determinant els patrons melòdics que fan servir els parlants nadius de suec quan parlen espanyol, i, sobretot, aprofundir en l'anàlisi i la descripció de l'entonació prelingüística, per tal de determinar els trets que caracteritzen la seva interllengua i poder elaborar propostes didàctiques adients que cobreixin aquestes mancances.

6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BADITZNÉ PÁLVÖLGYI, K. (2012): *Spanish Intonation for Hungarian learners: yes/no questions*. Tesis doctoral. Universitat Eötvös Loránd (Budapest).
- BADITZNÉ PÁLVÖLGYI, K.; FONT-ROTCHÉS, D. (2013): «The intonation of Spanish yes-no questions in spontaneous speech and in a didactic material». *Beszédkutatás* 2013, 76-93.
- CANERO, F. J. (2002): *Teoría y análisis de la entonación*. Ed. Universitat de Barcelona.
- CANERO, F. J.; FONT-ROTCHÉS, D. (2007): «Entonación del español peninsular en habla espontánea: patrones melódicos y márgenes de dispersión». *Moenia*, 13, 69-92.
- CANERO, F. J.; FONT-ROTCHÉS, D. (2009): «Protocolo para el análisis melódico del habla». *Estudios de Fonética Experimental*, XVIII, 17-32.
- CANERO, F. J.; DEVÍS, E. (2011): «Análisis melódico de la interlengua». A Hidalgo, A.; Congosto, Y.; Quilis, M. (eds.): *El estudio de la prosodia en España en el siglo XXI: Perspectivas y ámbitos*. Universitat de València, *Quaderns de Filologia*, anejo 75, 285-300.
- CANERO, F. J.; MATEO, M. (2011): «Análisis melódico del habla: complejidad y entonación en el discurso». *Oralia*, 14, 105-127.
- DEVÍS, E. (2011): «La entonación del español hablado por italianos». *Didáctica (Lengua y Literatura)*, vol. 23, Universidad Complutense de Madrid, 35-58.
- FONSECA DE OLIVEIRA, A. (2013): *Caracterización de la entonación del español hablado por brasileños*. Tesis doctoral inédita. Dept. Didáctica de la Lengua i la Literatura. Universitat de Barcelona.
- FONT-ROTCHÉS, D.; MATEO, M. (2011): «Absolute interrogatives in Spanish, a new melodic pattern». *Actas del VII Congresso Internacional da ABRALIN*. Curitiba, Brasil.
- FONT-ROTCHÉS, D.; MATEO, M. (2013): «Entonación de las interrogativas absolutas del español meridional en habla espontánea». *Onomázein*, 28.